

Stručné vymezení pojmů a definice jevu

Právo na vzdělání patří k základním lidským právům. Souběžně k němu je však uložena i povinnost plnění školní docházky po dobu, kterou stanovuje „školský zákon“, což činí devět let a vztahuje se na všechny nezletilé děti školního věku nacházející se na území ČR. **Povinnost řádné školní docházky je uložena dítěti/žákovi**, nicméně povinnost na tuto docházku u dítěte/žáka **dohlédnout a zajistit ji, zůstává na rodičích** nebo jiných osobách za výchovu dítěte odpovědných (dále jen zákonných zástupcích). Zjednodušeně řečeno, zanedbává-li povinnost dítě/žák (resp. úmyslně nechodí do školy) dopouští se „záškoláctví“. V případě zanedbávání povinností zákonnými zástupci, se tito mohou dopouštět přestupku nebo až trestného činu (resp. přečinu).

Při řešení záškoláctví hraje důležitou roli věk dítěte, zjištění pravého důvodu, proč se dítě rozhodlo za školu jít (záškoláctví jako důsledek ne příčina), zda se záškoláctví dělo s vědomím rodičů nebo bez něj včasnost odhalení aj. **Důležité je také nastavení spolupráce rodiny a školy**, případně rodiny, školy, orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a dalších zainteresovaných subjektů, jako jsou školská poradenská zařízení, jako pedagogicko-psychologická poradna (dále jen PPP) a speciální pedagogické centrum (dále jen SPC), lékařů, psychologů, neziskového sektoru, aj.

Zpracovatel

Oddělení sociálně právní ochrany dětí
Městského úřadu Jeseník
červen 2018

ŠKOLA - kompetence a opatření

Řešení školní docházky žáka a omlouvání nepřítomnosti na vyučování vč. postupu pro řešení záškoláctví je v kompetenci školy – nástrojem pro nastavení režimu školní docházky je **školní řád** vydaný ředitelem školy.

POZOR, níže uvedený text nemusí být v souladu se všemi školními řády škol na území ORP Jeseník, směrodatné je, co má daná škola uvedené ve svém školním řádě.

- Školní docházku eviduje třídní učitel, omlouvá absenci žáka na základě písemné žádosti zákonného zástupce.
- Plánovanou absenci schvaluje, na základě předem předložené písemné žádosti zákonného zástupce:
 - na 1 vyuč. hodinu vyučující daného předmětu
 - na více vyuč. hodin až jeden den třídní učitel
 - na 2 a více dnů ředitel školy
- V případě neočekávané absence (zejm. případ nemoci) je zákonný zástupce povinen informovat o důvodech nepřítomnosti nejpozději do 3 pracovních dnů od počátku nepřítomnosti žáka, jinak je absence hodnocena jako neomluvená.
- **Absence s doporučenou vyšší kontrolou** – jedná se o absenci sice omlouanou zákonným zástupcem, ale nesoucí **rizikové znaky** (časté pozdní příchody omlouvané zák. zástupcem, časté krátkodobé absence (např. pravidelně pátek/pondělí, pouze na odpoledním vyučování, pouze v určitém předmětu, stále se opakující stejné důvody – rodinné důvody, bolest hlavy, nevolnost atd.)
- U žáků s absencí splňující podmínky pro vyšší kontrolu je doporučeno navázat kontakt s pediatrem a se zákonnými zástupci a nastavit podložení omlouvání absence potvrzením od lékaře.
- Škola může vyžadovat potvrzení lékaře, pokud to uzná za nezbytné, v případě absence delší než 3 dny. Při kratší absenci jen ve výjimečných případech (při podezření, že rodiče opakovaně omlouvají i neodůvodněnou nepřítomnost).
- **Lékař však nemá povinnost** omluvenku potvrdit – je doporučeno požádat pediatra o mimořádnou součinnost v odůvodněných případech a zajistit si souhlas zákonného zástupce.
- **V případě vyhodnocení absence jako podezřelé je doporučeno aby:**
 - třídní učitel prokazatelně informuje zákonné zástupce o režimu vyšší kontroly absencí daného žáka (kontakt s pediatrem, potvrzení omlouvané absence lékařem, pravidelné vyhodnocování absence žáka),
 - nedojde-li ke změně, a po projednání s ředitelem školy pozve třídní učitel, zákonné zástupce k osobnímu jednání do školy,
 - i nadále nedošlo ke změně a dochází k porušování dojednaného režimu, může být absence vyhodnocena jako neomluvená.

■ V případě výskytu neomluvených hodin:

- **do 10 h** - pohovor s rodičem a žákem; zjišťování příčiny záškoláctví; doporučení vyšetření v PPP, SPC; je vyhotoven záznam
- **nad 10 h** – svolání výchovné komise, možno za přizvání pracovníka OSPOD (po vyhodnocení závažnosti a charakteru nepřítomnosti); je vyhotoven záznam
- **nad 25 h** – zaslání oznámení o zanedbání povinné školní docházky (dle formuláře) včetně všech povinných příloh na správní orgán k přestupkovému projednání (**pro přestupkovou agendu dle školského zákona je pověřeným správním orgánem Správní odbor Městského úřadu v Jeseníku**). Škola zároveň oznámení zašle i kurátorovi pro děti a mládež (pracovník OSPOD), spolu s podklady o všech školou doposud učiněných krocích ve věci.
- Správní orgán si může od školy či OSPOD dožádat další informace o dítěti či jeho rodičích nezbytných k projednání dané věci. V případě potřeby svědecké výpovědi si může předvolat k jednání pracovníky školy či jiné osoby.
- V případě závažného záškoláctví nebo při opakovaném záškoláctví, kdy již škola dříve podnět na správní orgán podávala, zasílá škola druhé hlášení již rovnou na Policii ČR. V případech, kdy si škola není jistá, zda se jedná o přestupkové nebo již trestněprávní jednání zákonného zástupce, může zaslat podět (oznámení o zanedbání povinné škol. docházky včetně všech příloh) k posouzení Okresnímu státnímu zastupitelství v Jeseníku

Při podezření na skryté záškoláctví (kdy absence je omlouvána zákonným zástupcem, ale dítě zjevně netrpí žádnými obtížemi, pro které by nebylo schopno plnit povinnou školní docházku), **může pracovník školy rovněž daný případ konzultovat prvně s kurátorem pro děti a mládež nebo se státním zástupcem.**

Pracovníci OSPOD nejsou povinni za školu oznamovat na správní orgán (Správní odbor Městského úřadu Jeseník) případně PČR neomluvnou absenci žáků. Přejde-li na OSPOD ze školy oznámení o zanedbání povinné školní docházky, má pracovník OSPOD za to, že příslušný pracovník školy již danou informaci posílá na OSPOD pouze na vědomí neboť oznámení zároveň podal na správní orgán nebo PČR k prošetření.

Postup řešení situace z pohledu OSPOD

OSPOD – kompetence a opatření

- Problematika záškoláctví, které je zapříčiněno dítětem spadá do agendy kurátora pro děti a mládež (dále jen kurátor).
- Problematika záškoláctví, kdy příčinou je zákonný zástupce dítěte spadá do agendy terénního sociálního pracovníka OSPOD (dále jen sociální pracovník).
- Kurátor, ale i sociální pracovník se při výkonu své činnosti musí řídit zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí (dále jen zákon SPOD).

- Kurátor se věnuje výhradně dětem se zvláštními potřebami spojenými s výchovou ...

- Sociální pracovník se věnuje dětem jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, což odpírání práva na vzdělání může být jedním z ukazatelů.

Jedná se o děti, které dle § 31 odst. 2 zákona SPOD s odkazem na § 6 písm. c), d) zákona SPOD, vedou zahálčivý a nemravný život spočívající zejm. v tom, že:

zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly tr. čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin jinak trestný, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití, opakovaně se dopouští útěků od rodičů nebo jiných osob (FO x PO) za výchovu odpovědných.

V obou případech však platí, že tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou, anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

Pouhá skutečnost, že rodiče neplní své povinnosti nebo že dítě zanedbává školní docházku, bez dalšího neznamená, že se jedná o ohrožené dítě, k jehož ochraně je potřeba zásahu OSPOD.

- **V kontextu záškoláctví** je nutno vnímat intervenci kurátora nebo sociálního pracovníka jako nejzazší prostředek, k němuž lze přistoupit až tehdy, když komunikace a práce školy s dítětem a jeho rodinou, školou doporučená či zprostředkovaná pomoc ani nabízené služby nepřinesly zlepšení, a současně se jedná o problém takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte.

Příklad: Prospěchově výborný žák chodící „za školu“ nebo naopak žák, který se škole vyhýbá z toho důvodu, že neudrží tempo se spolužáky – v tomto směru je zcela zásadní role školy a školských poradenských zařízení, případně sociálních služeb. Jiná situace nastává v případě, že žák již je v péči OSPOD (např. uložené opatření dohledu), případně je zde odůvodněné podezření, že je zde další přidružený problém (např. žák chodí do školy pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky) nebo je podezření na závažné jednání v rodině (např. žák jeví známky nepřiměřeného fyzického trestání, aj.).

ZÁKONNÁ OPATŘENÍ kurátora/sociálního pracovníka v případě záškoláctví:

■ **Preventivní a poradenská činnost**

- **Možnost účasti na výchovné komisi** – rozhoduje závažnost řešeného problému. V případě dojednané účasti kurátora na výchovné komisi zašle škola kurátorovi předem informace o řešeném problému a dosud učiněných krocích k seznámení se situací. **Účast kurátora na výchovné komisi není sankčním nástrojem** (tedy žádná „paní Zubatá“).
- Kurátorem samostatně vedené **pohovory** s dítětem, rodiči – vč. poučení rodičů o povinnostech dohlížet na řádné plnění povinné školní docházky dítěte a případných důsledcích (přestupek, přečin).
- **Poskytnutí odborného poradenství**, vč. případného nasměrování do péče odborníků, kteří mohou rodině pomoci s problémy a potížemi (možnými spouštěči záškoláctví u dítěte) – v prvotní fázi motivuje kurátor k dobrovolné spolupráci.
- V případě potřeby provádí **šetření** (terénní práci).

- Postupně získávané informace kurátor posuzuje, vyhodnocuje a stanovuje, jaké následné kroky a opatření by měl v daném případě učinit – **zpracovává individuální plán ochrany dítěte**.
- V případě potřeby svolává **případovou konferenci**, na kterou přizve mimo rodičů a dítěte i spolupracující partnery, vč. Školy.

V případě nemotivovaných rodin (pouze formální přísliby bez dalšího a bez změny situace, odmítající spolupráci, apod.), přistupuje kurátor k využití níže uvedených výchovných opatření.

■ Donucovací oprávnění

- Právomoc uložit zákonným zástupcům **povinnost** využít **odbornou poradenskou pomoc**.
- Právomoc uložit dítěti nebo zákonným zástupcům tzv. **výchovná opatření** (napomenutí, omezení, dohled kurátora, poradenství, setkání se zapsaným mediátorem – u sporů mezi rodiči, které mohou být důsledkem záškoláctví dítěte).
- O uložení výše uvedených opatření může na návrh kurátora rozhodnout i soud (v civilním řízení)
- Existují výchovná opatření, která pak může na návrh kurátora uložit pouze soud a která znamenají umístění dítěte mimo rodinu (např. pobyt ve Středisku výchovné péče nebo ve zdravotnickém zařízení typu psychiatrické nemocnice, ústavní výchova) – jak v rámci běžného návrhu, tak v rámci „rychlého“ předběžného opatření. Jedná se o nejzazší/nejtvrdší opatření a kurátor musí mít dostatečné argumenty a podklady prokazující, že situaci nelze řešit jinou cestou. I nadále pak pokračuje práce s rodinou, dítětem ve snaze o návrat dítěte do rodiny. **Jedná se o případy, kdy záškoláctví je pouhým přidruženým problémem k problémům závažnějším** (záškoláctví jako důsledek, ne příčina).

UPOZORNĚNÍ - Pracovníci OSPOD dle zákona SPOD **musí zachovávat mlčenlivost** o všech skutečnostech, které se o dítěti a jeho rodině v rámci své práce dozvěděli.

V rámci efektivní spolupráce při řešení nastalé situace dítěte je však **možnost sdílet informace** a především **hledat způsoby řešení** v rámci účasti **na případové konferenci**, kde zejména pracovníci škol mohou značným způsobem přispět k nastavení optimálních řešení, neboť zde rodiče vyslovují souhlas se sdílením informací o dítěti a jeho rodině.

Postup řešení situace z pohledu Odboru správního Městského úřadu Jeseník

- Odbor správní obdrží od školy podnět - vyplněný formulář oznámení o zanedbání povinné školní docházky spolu se všemi dokumenty, které k tomu náleží (kontaktování rodičů, pohovor s dítětem a rodiči, jednání výchovné komise, apod.).
- Příslušný pracovník posoudí, zda v daném případě existují skutečnosti odůvodňující zahájení projednání přestupku. Na základě zjištěných skutečností buďto:
 - zahájí správní (přestupkové) řízení;
 - postoupí věc PČR nebo Státnímu zastupitelství, pakliže má za to, že se již může jednat o trestný čin;
 - věc odloží, pakliže má za to, že se o přestupek nejedná.
- V případě potřeby dožádá školu, lékaře či OSPOD o doplnění informací k řízení nebo si je předvolá jako svědky.
- Následně může předvolat rodiče nebo přímo rozhodne ve zkráceném řízení (tzv. příkazní řízení).
- Uzná-li rodiče vinnými z přestupku, může jim uložit správní trest formou napomenutí nebo pokuty až do výše 5.000 Kč a zároveň do 8 dnů zasílá informace o pravomocném uložení správního trestu na Úřad práce ČR, úsek dávek státní sociální podpory (rodičovský příspěvek, odměna pěstouna) a dávek hmotné nouze (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení), kdy rodiče pobírající dávky budou zároveň potrestáni jejich dočasným odejmutím.

POZOR - Oznamovatel přestupku se o tom, jak bylo s jeho podnětem naloženo, vyrozumí, jen pokud o to požádá. Má-li škola zájem dozvědět se, jakým způsobem bylo naloženo s jejich podnětem, je potřeba, aby zaškrtl příslušné políčko na formuláři Oznámení o zanedbání povinné školní docházky.

Omlouvání nepřítomnosti žáků ve vyučování

1

v kompetenci školy nástrojem je **školní řád** vyhodnocuje třídní učitel podklady - třídní kniha, ŽK, omluvný list..

2

Plánovanou absenci schvaluje:

na 1 vyuč.hodinu - vyučující daného předmětu
na více vyuč.hodin až 1 den - třídní učitel
na 2 a více dnů - ředitel školy
žádá zákonný zástupce písemně

3

Neočekávaná absence (zejm.případ nemoci):

zákonný zástupce žáka je povinen informovat o důvodech nepřítomnosti **nejpozději do 3 pracovních dnů** od počátku nepřítomnosti žáka

4

Absence s doporučenou vyšší kontrolou a vyhodnocením

"omluvena" zákonným zástupcem, ale nesoucí rizikové znaky: časté a opakované "omluvené" pozdní příchody; krátkodobé absence (zejm. např. v pátek/pondělí, na odpoledním vyučování, pouze v určitém předmětu, apod.; stále opakované důvody - rodinné důvody, nevolnost, bolest hlavy, apod.; prokazatelné porušování léčebného režimu

U žáků s absencí splňující podmínky pro vyšší kontrolu doporučeno navázat kontakt s pediatrem a se zák.zástupci nastavit podložení absence potvrzením lékaře

5

Lékař

nemá stanovenu povinnost omluvenky potvrzovat; dobrá vůle lékaře; doporučeno navázat spolupráci s lékařem, v odůvodněných případech vyjednat podmínky; doporučeno zajistit předem souhlas zák.zástupce pro kontakt s pediatrem žáka
Potvrzení lékařem:
- nad 3 dny nepřítomnosti
- méně než 3 dny nepřítomnosti, jen ve výjimečných případech (u žáků splňující podmínky pro vyšší kontrolu)

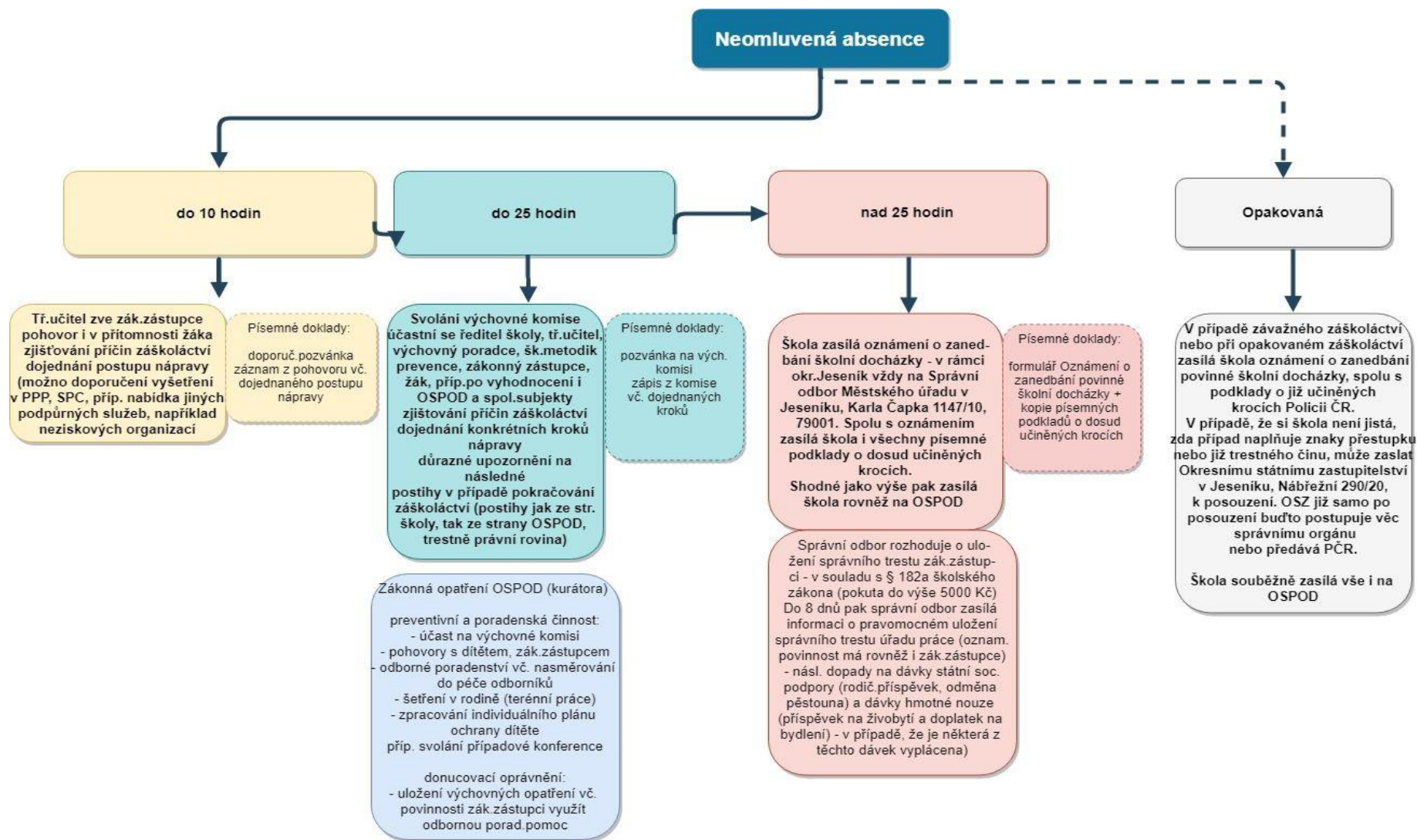
6

v případě vyhodnocení absence jako podezřelé

doporučeno - tř. učitel prokazatelně informuje zákonné zástupce o režimu vyšší kontroly absencí daného žáka (potvrzení absence lékařem, kontakt s pediatrem, pravidelné vyhodnocování absence žáka)

Pokud nedojde ke změně, informuje tř. učitel, po projednání s ředitelem školy, zákonné zástupce o nastavení režimu vyšší kontroly absencí, pozve k osobnímu jednání (možnost nabídky poradenských nebo podpůrných služeb), z jednání vyhotoví záznam.

Pokračující porušování dojednaného režimu - absence je vyhodnocena jako neomluvená

Zdroje

- Listina základních práv a svobod, čl. 33
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškol., základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (zejm. §§ 21-22b; §§ 36-43, § 182a/1,a), 2).
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 201
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře; § 54a
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, § 3
- MPSV - Informace k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech záškoláctví, č.j. 2014/11306-231
- MŠMT-Methodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j. 10 194/2002-14
- MŠMT – Co dělat, když – Intervence pedagoga; Příloha č. 11, Záškoláctví, č.j. MSMT-32548/2017-1
- Metodická příručka pro kurátory pro děti a mládež

